

Funded by
the European Union

SAŽETAK IZVEŠČA MONITORINGA PROGRESA IMPLEMENTACIJE DRŽAVNE STRATEGIJE ZA VODE KOSOVA 2017-2036

Promoting Universal
Access to **Clean Water**

Let's do it **Peja!**

Februar 2023

Ova publikacija nastala je uz finansijsku potporu Evropske Unije.
Njegov sadržaj isključiva je odgovornost Let's Do It Peja, implementatora projekta
"Promicanje univerzalnog pristupa čistoj vodi" i ne odražava nužno stavove Evropske
Unije, Ureda na Kosovu.

Funded by
the European Union

SAŽETAK IZVEŠĆA
MONITORINGA PROGRESA IMPLEMENTACIJE
DRŽAVNE STRATEGIJE ZA VODE KOSOVA
2017-2036

Promoting Universal
Access to **Clean Water**

Let's do it **Peja!**

REZIME MONITORINGA IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE I PREPORUKE

Monitoring implementacije Strategije

Državna strategija voda Kosova je glavni planski dokument u oblasti voda sačinjen na osnovu Zakona o vodama za period od 20 godina (2017-2036). Svrha ovog dokumenta je da obezbedi održiv i integrisan razvoj sektora voda kroz zadovoljavanje potreba za: vodosnabdevanjem, vodom za proizvodnju hrane, navodnjavanje i poljoprivredu, industriju, proizvodnju energije, ribarstvo, turizam, sport i rekreaciju.

- Strategija definiše 4 strateška cilja i to:

1) Korišćenje vode

„Podeliti i nadgledati na održiv način pravo korišćenja vodnih resursa Kosova svim korisnicima vode kako bi se garantovao pristup bezbednoj vodi za piće za zdravlje i kako bi se maksimizirale ekonomske koristi od drugih upotreba vode, uzimajući u obzir promenu hidroloških režima, otklanjanje nestašice vode i poštovanje principa održivog upravljanja“

2) Zaštita voda

„Na proporcionalan, racionalan i efikasan način regulisati i nadzirati aktivnosti koje povećavaju pritisak u vodnom okruženju, u cilju postizanja ekoloških ciljeva opravdanih sa ekonomskog aspekta za tela površinskih i podzemnih voda uz istovremeno poštovanje principa održivog upravljanja. .“

3) Zaštita od vode

„Ostvariti prihvatljive nivoe zaštite stanovništva i imovine od štetnog dejstva voda, uključujući poplave, bujice i eroziju na način koji je ekonomski uravnotežen i isplativ.“

4) Upravljanje

„Stvoriti i održavati sistem upravljanja vodama koji je pravičan, transparentan, efikasan, koordinisan i sa takvim stručnim i tehničkim kapacitetima da može efikasno da podrži postizanje strateških ciljeva za korišćenje voda, zaštitu voda i zaštitu voda, uključujući implementaciju vodnog informacionog sistema za praćenje, evaluaciju, tumačenje i informisanje zainteresovanih strana o svim aspektima ove strategije.“

- Planirano je da se postizanje 4 strateška cilja Strategije ostvari kroz **29 mera** (10 za prvi cilj, 8 za drugi cilj, 5 za treći cilj i 6 za četvrti cilj). Za svaku od mera definisane su aktivnosti za njihovu implementaciju, ukupno **74 akcije** (31 za prvi cilj, 15 za drugi cilj, 13 za treći i 20 za četvrti cilj).
- Ocenjivanje sprovođenja Strategije je urađeno za svaku akciju posebno, zatim se na osnovu realizacije aktivnosti ocenjivalo u kom stepenu su mere sprovedene i na kraju, na osnovu ocene sprovedenih mera, stepen ostvarenosti strateških ciljeva je takođe ocenjen. Procena je izvršena na osnovu podataka koje su dale odgovorne institucije i organizacije u upitnicima poslatim za ovu svrhu; takođe dokumenti i izveštaji dostupni na Internetu relevantnih institucija (kao što su Kosovska agencija za statistiku, Ministarstvo životne

sredine, prostornog planiranja i infrastrukture, uključujući institucije koje su u okviru ovog ministarstva, kao što su Autoritet Oblasti Rečnih Slivova (ARPL) i Hidrometeorološki Zavod, zatim Regulatorni organ za vodne usluge, Regionalna vodovodna preduzeća, opštine itd.).

Ocenjivanje prema strateškim ciljevima i preporukama

(i) STRATEŠKI CILJ 1: KORIŠĆENJE VODE

Procena 10 mera planiranih za postizanje ovog strateškog cilja je sledeća:

- Značajan napredak – 3
- Delimičan napredak – 6
- Mali napredak – 0
- Nema napretka – 1

Ovo je strateški cilj za koji je postignut veći napredak u poređenju sa drugim strateškim ciljevima. *[Ostvarivanje ovog strateškog cilja je ocenjeno sa K=3,3]*

Značajan napredak je procenjen u tri mere:

Mera 1.4: Smanjenje stope neplaćanja utrošene vode – Regionalne Kompanija Vode (RKV) su dostigle stopu naplate računa od 96%, Ministarstvo Sredine (MMPHI) je značajno povećao stopu naplate vode u poslednje dve godine, kompanije za navodnjavanje su takođe zabeležile značajan porast stopa naplate računa za isporučenu vodu).

Mera 1.6: Postizanje usaglašenosti sa Direktivom EU o vodi za piće – Direktiva o vodi za piće je transponovana u Kosovsko zakonodavstvo, stepen usklađenosti kvaliteta vode koja se snabdeva preko javnih sistema vodosnabdevanja je preko 98%, sve RKV imaju laboratorije za kvalitet vode laboratorije – 2 laboratorije su akreditovane, ostale u postupku akreditacije);

Mera 1.7: Investicioni program za sisteme vodosnabdevanja (24,7 miliona evra za period 2017-2021) – Planirane investicije su premašene pošto je ukupno uloženo oko 129 miliona evra (faza VI programa RWSSP za ruralne sisteme u ko-finansiranje Vlade Kosova sa Vladom Švajcarske u iznosu od 15,75 miliona evra, preko RKV iz sopstvenih prihoda i grantova u iznosu od 88,5 miliona evra, preko opština oko 20 miliona evra, preko MMPHI oko 5 miliona evra).

Delimičan napredak je ocenjen za većinu mera ovog strateškog cilja – njih 6.

Napredak u sprovođenju ovih mera nije u potpunosti u skladu sa dinamikom i planiranim akcijama, te je potrebna veća posvećenost u njihovoj realizaciji. Ovo posebno kada se ima u vidu da su ove mere suštinski važne za obezbeđivanje dugoročno održivog snabdevanja vodom stanovništva i privrede (kao što su: Mera 1.1: Povećanje kapaciteta za akumulaciju i očuvanje vodnih resursa, Mera 1.2: Povećanje efikasnosti u korišćenju vode, Mera 1.3: Obezbeđivanje kontrole nad svim korišćenjem vodnih resursa, Mera 1.5: Integracija ruralnih i lokalnih sistema u KRU, Mera 1.8:

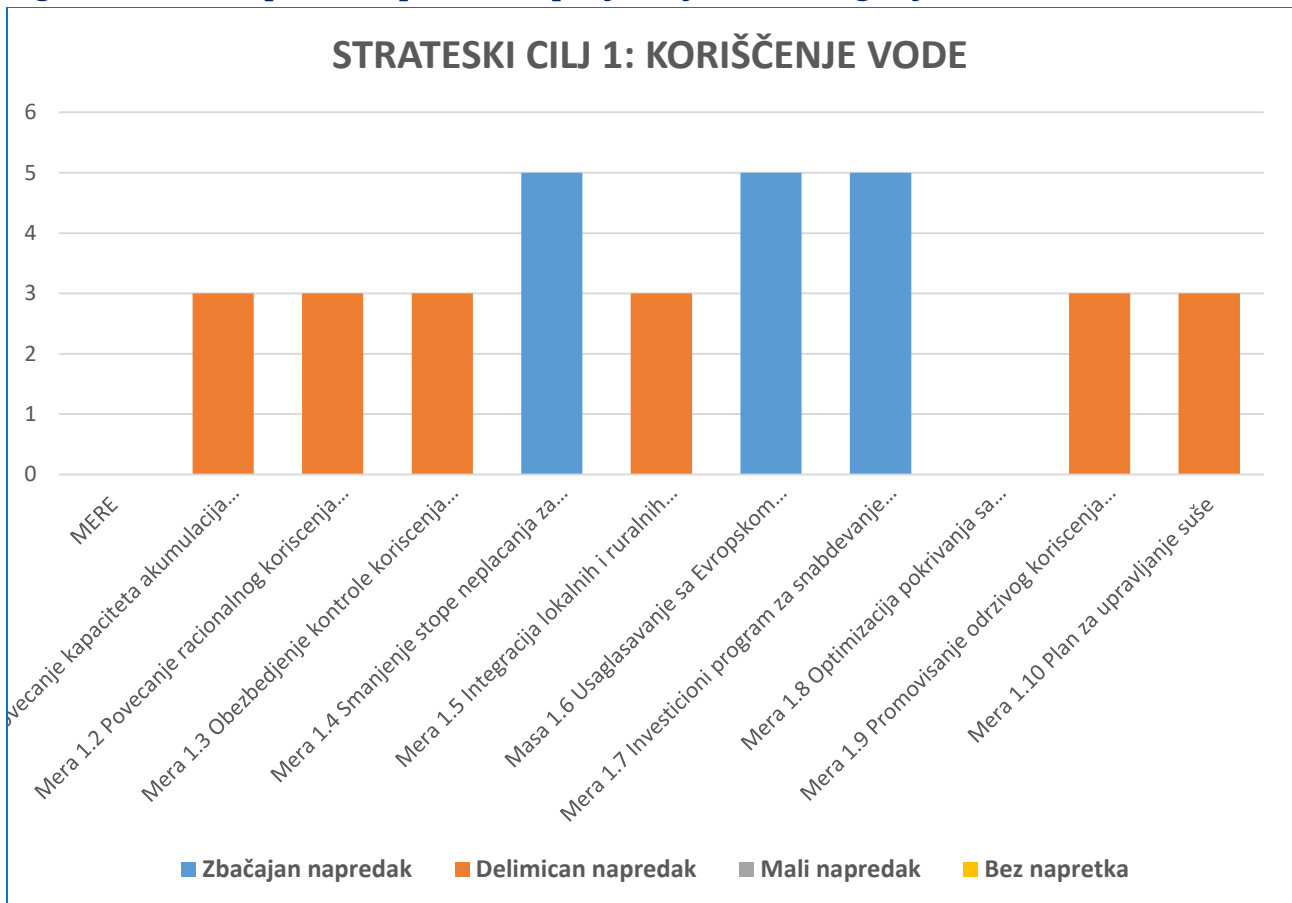
Optimizacija pokrivenosti sistema za navodnjavanje i Mera 1.10: Plan upravljanja od suša).

Bez napretka je ocenjena jedna od planiranih mera:

Mera 1.9: Promovisanje održivog korišćenja vode od strane drugih korisnika – gde nijedna akcija za ovu meru (Izrada dugoročnog plana korišćenja vode za turizam i rekreaciju, Izrada dugoročnog plana za korišćenje vode za ribnjake, Izrada strategije za održivo korišćenje inertnih materija iz rečnih slivova, izdavanje upotrebnih dozvola za hidroelektrane uz poštovanje potreba i prava nizvodnih korisnika) nije realizovana.

Preporučuje se da se prioritetno poveća dinamika i opredijeljenost resursa u implementaciji mjera i akcija za koje uopšte nije bilo napretka ili je nedovoljan (*djelimičan napredak*). Posebno se preporučuje dodatna posvećenost u vezi sa merama i akcijama koje se odnose na **povećanje kapaciteta za akumulaciju vode kao i povećanje efikasnosti korišćenja vode**, kada se ima u vidu da: (i) Kosovo ima skromne vodne resurse, (ii) negativan uticaj klimatskih promena i (iii) suštinski značaj vode za društveni i ekonomski razvoj.

Figura 1: Grafički prikaz napretka u ispunjavanju strateškog cilja 1

(ii) STRATEŠKI CILJ 2: ZAŠTITA VODA

Procena 8 mera planiranih za postizanje ovog strateškog cilja je sledeća:

- Značajan napredak – 2
- Delimičan napredak – 2
- Mali napredak – 2
- Nema napretka – 2

Napredak za ovaj strateški cilj, u kvantitativnom smislu implementacije mera i radnji, manji je od napretka za strateški cilj 1. *[Ostvarivanje ovog strateškog cilja se procenjuje sa $K=2,25$]*

Značajan napredak je procenjen u 2 mere:

Mera 2.4: Sprovođenje tretmana otpadnih voda – Stopa tretmana otpadnih voda je značajno povećana, sa 1% na 11%. Postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za Prizren, Peć i Đakovicu su završena i puštena u rad. Postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za Prištinu, Gnjilane i Mitrovicu su u fazi planiranja i projektovanja (planirano je da ova postrojenja budu završena do 2026. godine). Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda izgrađeno je u selu Orllan da bi se zaštitio rezervoar Batlava.

Mera 2.5 Investicioni program upravljanja otpadnim vodama (46,2 miliona evra, 2017-2021) – Uložena su ulaganja u postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u vrednosti od preko 60 miliona evra (PPOV za Prizren, Peć i Đakovicu), što premašuje planirani iznos. Rešeni su modaliteti ulaganja za realizaciju investicija u tretman zagađenih voda u iznosu od oko 150 mil. EUR (PPOV za Prištinu, Mitrovicu i Gnjilane).

Delimičan napredak je ocenjen za dve mere:

Mera 2.2: Proširenje pokrivenosti sistemom za prikupljanje otpadnih voda - Pokrivenost javnim sistemima za prikupljanje otpadnih voda je dostigla 75% stanovništva - od čega 65% upravljaju RKV (u urbanim sredinama 97% dok u ruralnim područjima 46%). U periodu 2018-2020, realizovano je 8 projekata preko MSPP, sa kojima su izgrađeni kanalizacioni sistemi za 30 sela.

Mera 2.3: Poboljšanje i održavanje funkcionalnosti postojećih sistema za prikupljanje otpadnih voda - Projekti za rehabilitaciju kanalizacione mreže podržani od KfV u Prizrenu, Peći i Đakovici su realizovani u ukupnoj vrednosti od 17,5 miliona. EUR. Studija izvodljivosti za kanalizacioni sistem regiona Prištine, koju podržava KfV, je završena. Projekat za unapređenje kanalizacionog sistema u regionu Prištine (opštine: Priština, Kosovo Polje, Obilić i Podujevo) je u pripremi, uz podršku KfV-a u iznosu od oko 70 miliona evra.

Mali napredak u pogledu implementacije je ocenjen za dve od sledećih mera:

Mera 2.1: Kontrola ispuštanja zagađivača – Jedini napredak ka ovoj meri je zakonodavni plan: novo Administrativno uputstvo br. 02/2022 o graničnim vrednostima ispuštanja zagađenih voda u vodna tela i javnu kanalizaciju, kojim je

transponovana Direktiva br. 91/271/EEC za tretman gradskih otpadnih voda. S druge strane, MMPHI još nije izradio kompletan registar ispuštanja zagađenih voda u vodna tijela iz velikih industrijskih objekata sa karakteristikama ispuštanja. KRU, takođe, nisu kompletirali registre za ispuštanje industrijskih otpadnih voda u javnu kanalizaciju.

Mera 2.6: Upravljanje muljem iz tretmana otpadnih voda – Strategija upravljanja kanalizacionim muljem na državnom nivou još uvek nije izrađena. Umesto toga, 2022. godine, odlukom Međuministarskog saveta za vode započeta je izrada planova RKV upravljanja muljem od tretmana zagađenih voda.

Bez napretka su ocenjene dve od planiranih mera:

Mera 2.7: Upravljanje difuznim zagađenjem od poljoprivrede – Nije bilo napretka: Ministarstvo Poljoprivrede, Šumarstva i Ruralnog Razvoja nije izradilo ni smernice za upotrebu đubriva u poljoprivredi, niti smernice za upotrebu biocida.

Mera 2.8: Smanjenje difuznog zagađenja iz nepoljoprivrednih izvora – Nije bilo napretka: MMPHI nije pripremio ni registar kontaminiranog zemljišta ni strategiju za sanaciju zagađenog zemljišta.

Preporučuje se:

- Nastaviti planiranom dinamikom u pogledu ulaganja u izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda;
- Ubrzati dinamiku investicija i izgradnje kanalizacionih sistema u ruralnim područjima;
- Da se prioritarno tretira kontrola ispuštanja zagađujućih materija i problem upravljanja kanalizacionim muljem (uključujući izradu strategije upravljanja muljem);
- Rešavanje problema difuznog zagađenja od poljoprivrede i nepoljoprivrednih aktivnosti u celini i kroz međuinstitucionalnu saradnju (MSPP sa MPŠRR i opštinama).

Figura 2: Procenjeni napredak za sprovođenje mera strateškog cilja 2

(iii) STRATEŠKI CILJ 3: ZAŠTITA VODA

Procena 5 mera planiranih za postizanje ovog strateškog cilja je sledeća:

- Značajan napredak – 0
- Delimičan napredak – 2
- Mali napredak – 2
- Nema napretka – 1

Napredak za ovaj strateški cilj, u kvantitativnom smislu implementacije mjera i akcija, najmanji je u odnosu na druge strateške ciljeve. [Ostvarivanje ovog strateškog cilja je ocenjeno sa K=1,6]

Delimičan napredak je ocenjen za dve mere:

Mera 3.2: Upozorenje na poplave i upravljanje vanrednim situacijama - Napredak u sprovođenju ove mere je predstavljen činjenicom da je Hidrometeorološki zavod Kosova kreirao sistem ranog upozoravanja na poplave kroz ISR. Ovaj sistem treba da bude napredan i povezan sa MeteoAlarmom. Pored toga, procedure za postupanje u slučaju poplava utvrđene su UA br. 19/2015 o zaštiti od štetnog dejstva voda.

Mera 3.4: Obezbeđivanje da sve postojeće strukture za skladištenje budu bezbedne – Bezbednost brana je adresirana od strane IMPHI koji je implementirao projekat procene bezbednosti brana i seizmičkog rizika koji je sproveden u periodu 2021-2022. U okviru ovog projekta, osoblje KRU-a je obučeno za bezbednost brana. S druge strane,

2018. godine izvršena je sanacija brane Prelepnica. Takođe, napredak je predstavljen i izdavanjem Administrativnog uputstva br. 09/2017 o projektovanju, izgradnji i korišćenju brana, kojim su definisane institucionalne odgovornosti za rad i održavanje brana, kao i standardi projektovanja i izgradnje.

Mali napredak u pogledu implementacije je ocenjen za dve od sledećih mera:

Mera 3.1: Planiranje upravljanja rizikom od poplava – Ovom mjerom je bila predviđena izrada planova upravljanja rizikom od poplava i njihova implementacija. To do sada nije urađeno. Aktivnost i napredak je realizovan od 2020. godine kada je izvršena preliminarna procena rizika od poplava, kroz projekat finansiran od strane donatora u iznosu od 0,6 miliona evra. EUR. Takođe, 2021. godine započet je projekat izrade mapa rizika od poplava za sve rečne slivove Kosova, koji su završeni 2022. godine (vrednost projekta 2,5 miliona evra).

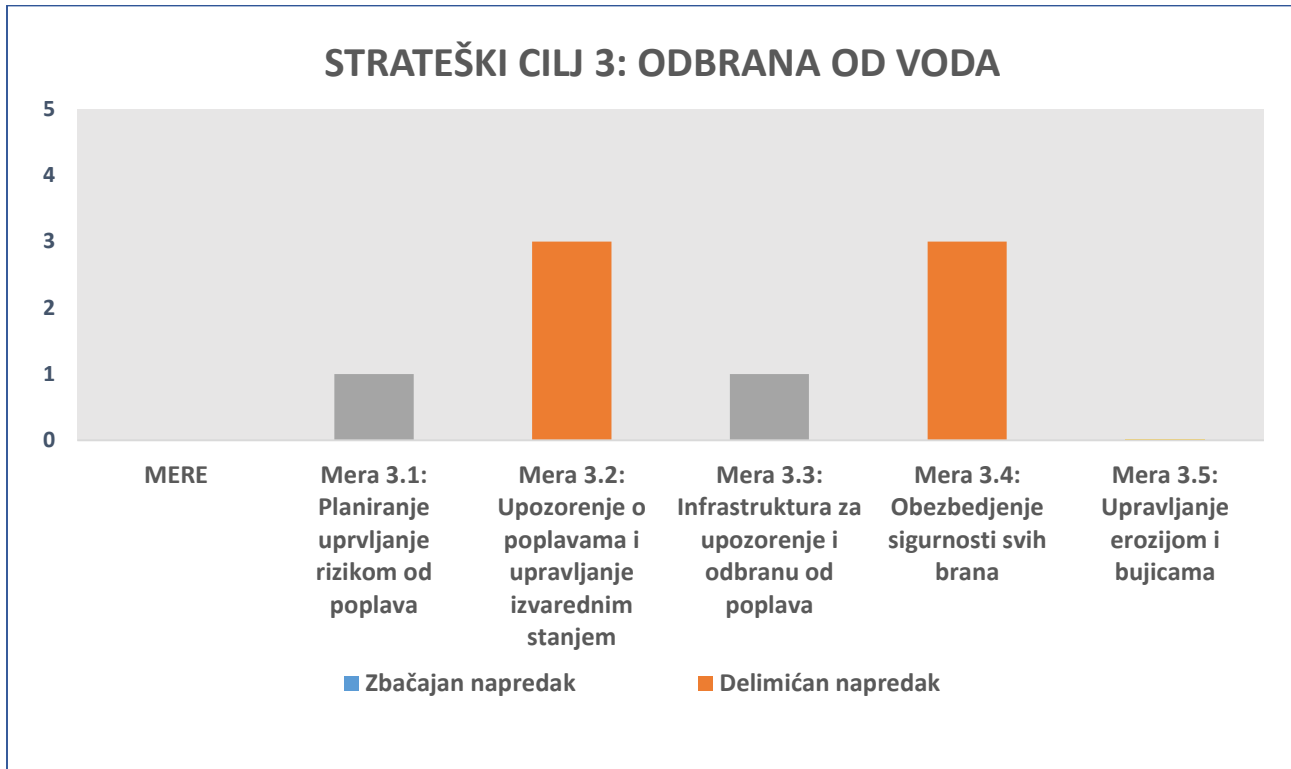
Mera 3.3: Infrastruktura za prevenciju i zaštitu od poplava – U periodu 2017-2021. godine izvršena su značajna ulaganja kroz IMPZO i u sufinansiranju sa opštinama u regulisanju reka - 33 projekta. Ove investicije premašuju ulaganja predviđena Strategijom za ovu namenu u periodu 2017-2021. godine u iznosu od 4,3 mil. EUR. Nijedna opština nema plan za urbanu drenažu – sistem atmosferske kanalizacije. Investicije faze 2 na osnovu Plana upravljanja rizicima od poplava nisu mogle biti realizovane s obzirom da ovaj plan još nije završen.

Bez napretka je ocenjena jedna od planiranih mera ocenjena je bez napretka:

Mjera 3.5: Upravljanje erozijom i bujicama - Nijedna od dvije aktivnosti planirane ovom mjerom nije realizovana: Planovi za upravljanje bujicama i erozijom nisu pripremljeni i sprovedeni.

Preporučuje se:

- Nastaviti aktivnosti planirane Strategijom u vezi (i) sigurnosti brana, (ii) hitnog upozorenja, (iii) upravljanja rizikom od poplava;
- Početi sa radovima na planiranju i upravljanju bujicama i erozijom.

Figura 3: Procenjeni napredak za sprovođenje mera strateškog cilja 3**(iv) STRATEŠKI CILJ 4: UPRAVLJANJE**

Procena 6 mera planiranih za postizanje ovog strateškog cilja je sledeća:

- Značajan napredak – 0
- Delimičan napredak – 3
- Mali napredak – 3
- Nema napretka – 0

[Ostvarivanje ovog strateškog cilja je ocenjeno sa K=2]

Delimičan napredak je procenjen za 3 mere:

Mera 4.2: Tranzicija ka transponovanju zakonodavstva EU – Zakonom o vodama i podzakonskim aktima usvojenim od strane MSPP u periodu 2017-2019, proces planiranja upravljanja vodnim resursima (PMPL, planovi poplava, rokovi i sadržaj, itd.) je transponovan.. Transpozicija planskih principa upravljanja vodama takođe se ocenjuje kao napredak.

Mera 4.4: Upravljanje informacijama – 2021. godine kreiran je vodoprivredni informacijski sistem, koji bi trebalo dalje da se razvija i dopunjava podacima. Formalne procedure za razmenu podataka relevantnih za upravljanje vodama nisu završene.

Mera 4.5: Edukacija u upravljanju vodama – Kroz projekat Integrisano upravljanje vodnim resursima (MIRU) koji finansira Vlada Švajcarske, izdaje se bilten Kosovo Vater koji pruža informacije u cilju podizanja svesti o pitanjima voda. Kroz ovaj projekat planiran je master program upravljanja vodnim resursima u okviru Univerziteta „Hasan Priština“ i očekuje se da počne 2023. godine.

Mali napredak u pogledu implementacije je ocenjen za 3 od sledećih mera:

Mjera 4.1: Zakonodavstvo za upravljanje vodama životne sredine – Usvajanje svakog podzakonskog akta prati procena troškova implementacije. Izrađen je i usvojen značajan broj podzakonskih akata potrebnih prema Zakonu o vodama Kosova - šest u periodu 2017-2021. Nije pripremljena potpuna procena troškova za implementaciju vodnog zakonodavstva i transpoziciju direktiva o vodama. Nije dovršen sistem podrške sprovođenju zakonodavstva koji bi uključivao smernice za primenu svih normativnih akata.

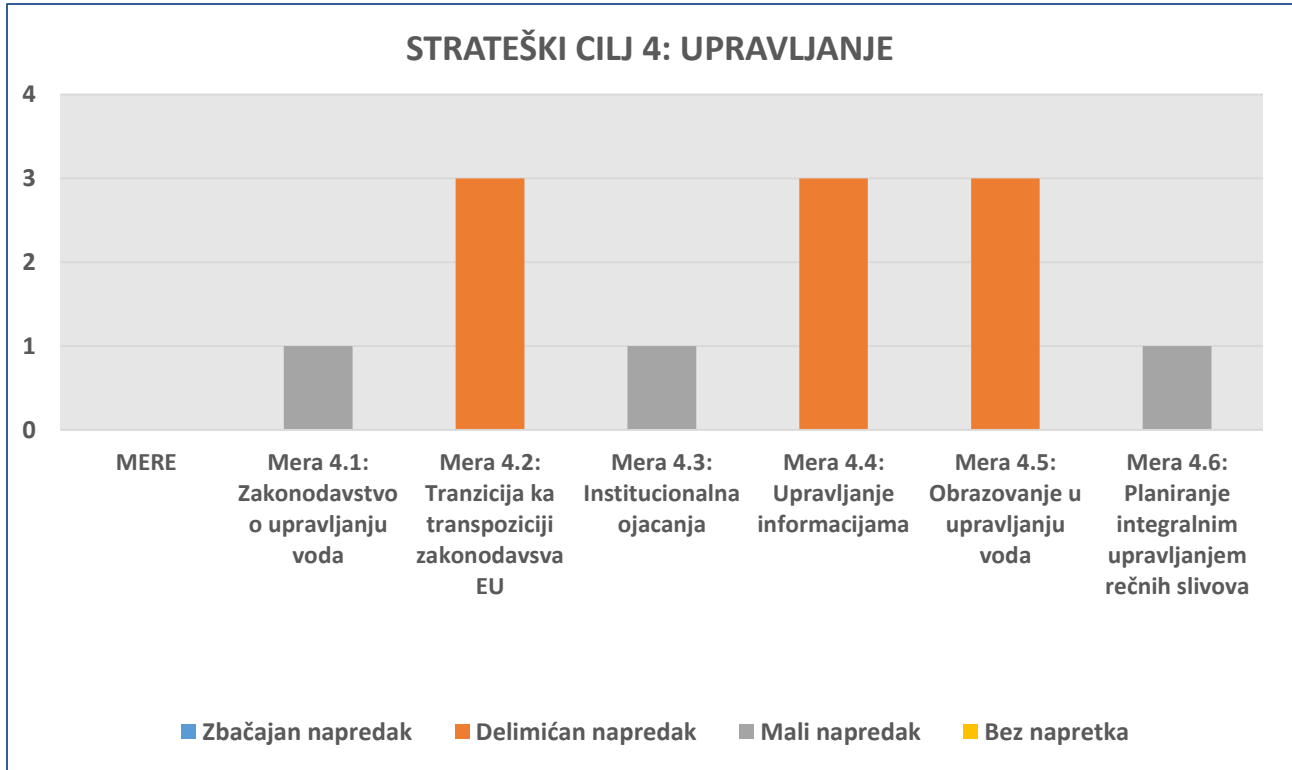
Mera 4.3: Institucionalno jačanje – Uprava za rečni sliv (ARPL) je uspostavljena i od 2017. godine funkcioniše kao odeljenje u okviru IMPHI. Kadrovski sastav ARPL-a još nije kompletiran prema svojoj organizacionoj strukturi. Nije bilo odgovarajućeg napretka u institucionalnom jačanju Hidrometeorološkog zavoda Kosova (IHMK): laboratorija je ostala neakreditovana, osoblje nije povećano. Inspektorat za životnu sredinu nije kompletiran po BZR – broj inspektora nije povećan za 5 dodatnih inspektora kako je planirano. Institut za vode nije osnovan.

Mera 4.6: Planiranje za integrisano upravljanje rečnim slivovima – Plan upravljanja slivom reke Drim i Barda je u fazi finalizacije, uz finansijsku podršku Vlade Švedske (SIDA). Planovi za upravljanje još tri rečna sliva (Lepenci, Ibri i Binacka Morava) su u početnoj fazi planiranja, uz finansijsku podršku Vlade Švajcarske kroz MIRU program.

Preporučuje se:

- Završiti transponovanje zakonodavstva EU o vodama sa novim Zakonom o vodama i podzakonskim aktima;
- Završiti i unaprijediti proces upravljanja informacijama o vodama;
- Stvoriti sistem za podršku implementaciji zakonodavstva o vodama (smjernice za zainteresovane strane);
- Završiti proces izrade planova upravljanja rečnim slivovima i planova upravljanja poplavama.

Figura 4: Procenjeni napredak za sprovođenje mera strateškog cilja 4

**Funded by
the European Union**

Ova publikacija nastala je uz finansijsku potporu Evropske unije.
Njegov sadržaj isključiva je odgovornost Let's Do It Peja, implementatora projekta
"Promicanje univerzalnog pristupa čistoj vodi" i ne odražava nužno stavove Evropske
Unije, Ureda na Kosovu.

Istraživanje je provela NVO Let's Do It Peja
Adresa: Shtëpia e Kulturës, kat III
30000, Peć, Kosovo
E-pošta: letsdoitpeja@gmail.com
Telefon: +383 49 124 548